RĂDĂCINI SPIRITUALE STRĂVECHI ÎN DACIA (IV)
Corpul Energetic. Trezirea Lui Kundalini

În lumea antică, preoții-terapeuți ai geto-dacilor se bucurau de un renume deosebit. "Dio, una din
sursele lui Iordanes, afirma că geții erau aproape tot atât de civilizați şi Ťsavanțiť ca grecii" (*De la
Zalmoxis...*, p.77).
Vom vedea că aceşti inițiați abordau o medicină integralistă (holistică) asemenea yoghinilor, motiv
care ne determină să avansăm ipoteza că nu le era străină nici structura energetică a corpului subtil,
atât de familiară tuturor variantelor de Yoga.
Socrate vorbeşte cu admirație despre medicii Ťregelui trac Zalmoxisť, a căror doctrină şi practică erau
superioare celor ale medicilor greci (Platon, *Charmides*, 156 d).
Eliade arată că "reputația medicilor geto-daci era reală şi că ea s-a menținut timp de secole. Dar Platon
comunică câteva detalii de mare valoare: importanța acordată Ťsufletuluiť de către Zalmoxis care este
în acelaşi timp zeu, rege şi terapeut; relația funcțională între sănătatea conservată printr-o Ťmetodă
totalăť, în care sufletul joacă rolul decisiv, şi obținerea nemuririi... Pe scurt, Zalmoxis este zeulterapeut
care se preocupă înainte de toate de sufletul uman şi de destinul său. Intr-adevăr, exista o
anumită tradiție despre Zalmoxis *iatros* (cf.Tomaschek, *Die alten Thraker* II, I, pp.64 sq.), şi, cum
remarcă Pârvan (*Getica*, p.145), nu este o întâmplare dacă Dioscoride, doctor grec din sec. I e.n., s-a
străduit să adune şi să înregistreze un mare număr de nume daco-gete de plante medicinale
(cf.Tomaschek, op.cit., pp.22 sq.)" (*De la Zalmoxis...* , p.69).
Dar să-i dăm mai bine cuvântul lui Socrate, pentru a ne furniza o mostră din învățătura lui Zalmoxis:
"După cum nu se cuvine să încercăm a vindeca ochii fără să fi vindecat capul, nici să tămăduim capul
fără să ținem seamă de trup, cu atât mai mult nu trebuie să încercăm a vindeca trupul fără a căuta să
tămăduim sufletul; cauza pentru care cele mai multe boli nu se supun artei medicilor Helladei este că
ei nesocotesc întregul pe care ar trebui să-l îngrijească, iar dacă acestui întreg nu-i merge bine, nu
poate să-i meargă bine nici părții" (Platon, *Charmides*, 157 d-e).
În cele ce urmează vom căuta să aducem argumente în sprijinul ipotezei că strămoşii noştri posedau
cunoştințe despre elementele structurale ale corpului energetic: canale (nadi) şi centre (chakre).

Pentru amănunte privind corpul energetic, trimitem cititorii la serialul pe această temă publicat în
revista YOGA SPONTANA.
Vasile Lovinescu avansase ipoteza unei analogii între geografia hiperboreană şi cea a Deltei Dunării.
El susținuse existența unei similitudini între Marea Neagră şi Ocean (Strabon o numea "nou ocean",
Geografia I, 2.10), Istrul fiind "keras okeanoio" - golful oceanului (Apollonius din Rhodos, Argonautica
IV, 182), iar brațul central al deltei numindu-se Boreostromion. Insulei Albe, unde se afla templul lui
Apollo amintit de Hecateu din Abdera (citat de Diodor din Sicilia, II, 47), el i-a găsit corespondentul în
Insula Şerpilor, numită în vechime Leuke (Alba) unde s-ar afla ruinele unui templu apollonian, şi care
era înconjurată de denumiri geografice asemănătoare: Olbiopolis, insula Apollonia, Cetatea Albă lângă
Nistru, Bolgrad (oraşul alb). Insula hiperboreană Thule era în marea Cronium, căreia el i-a stabilit o
corespondență cu Marea Neagră saturniană. Tot Hecateu afirmase că din Insula Albă a hiperboreenilor
se vedea Luna. Pornind de la aceasta, Lovinescu a arătat că Insula Şerpilor e în fața oraşului Sulina
(numit încă de localnici Selina, şi consemnat astfel in *De administratione imperii* de Constantin
Porphirogenetul şi în *Periplul Catalan* din 1375). In numele lagunei Letea el o vedea pe Leto (in dialect
pelasg Lete), mama lui Apollo (şi a Selenei), cea născută "în fața ținutului celților, în părțile oceanului
[unde] este o insulă numită Leuky" (Hecateu). În Tulcea (dar şi în Tuzla) susținea că se regăseşte
numele insulei Thule. La rândul lor, R.Cristian şi F.Mihăescu vor vedea în Marea Neagră
corespondenta Mării Baltice (deoarece ambele sunt mări interioare) şi în Crimeea (Chersones tauric)
corespondenta Danemarcei (Chersones cimbric) (*Dacia...*, p.23-25).
Credem că aceste speculații nu fac decât să ne îndepărteze de la Adevăr.
Vom remarca, mai întâi, că mari civilizații din vechime au fost legate de zona deltelor unor fluvii cum
sunt Nilul, Gangele etc.
Delta Dunării este formată din trei brațe (canale), asemenea celor trei canale energetice din corpul
subtil uman (reflectare a structurii Ființei Cosmice, Virata): Ida, Sushumna şi Pingala.
Canalul Ida este canalul lunar, al energiei feminine, deci ar putea fi pus în relație cu Luna sau Selena
(Sulina), în timp ce Pingala, canalul solar, va corespunde fratelui acesteia, Apollo (zeul Soarelui).

Simbolul sacru al şarpelui (insula cu acelaşi nume) indică energia serpentiformă Kundalini, încolăcită
în ea însăşi de trei ori şi jumătate (ca şi şarpele-zeu Glikon găsit nu departe de Deltă, la Tomis-
Constanța, cu tot atâtea încolăciri şi al cărui păr de femeie o sugerează pe Kundalini). Sediul lui
Kundalini este osul sacru, în care, în stare inactivă, aceasta se află încapsulată şi complet izolată de
rest, asemenea unei insule.
Atribuit altui braț, numele sfântului Gheorghe este indisolubil legat de două simboluri revelatoare.
Primul este şarpele (dragonul, balaurul), deci Kundalini. În al doilea, lancea, nu este greu să ghicim
canalul Sushumna (coloana vertebrală) care se înalță drept (ca o lance) între şerpuitoarele canale
laterale ale sistemului nervos simpatic. Tema va fi dezvoltată mai jos, în cadrul alegoriei şarpelui.
Trezirea lui Kundalini este însoțită de instaurarea beatitudinii. Or, alte denumiri date Insulei Şerpilor
erau Helixea (Felicia), care are această semnificație, şi "nesos makaron" (Insula Preafericiților). Este
vorba, desigur, de cei care aveau activată energia Kundalini.
Deşi citează elemente ale unor cunoscute basme, Lovinescu nu poate sesiza adânca lor semnificație.
Vom încerca să suplinim această lacună în cele ce urmează.
În serialul despre "Ciclurile cosmice" a fost analizată semnificația celor trei metale: aramă, argint şi
aur, ce revin obsesiv în basmele noastre, arătând că ele pot fi puse în legătură şi cu energia celor trei
canale. Astfel, arama (cel mai dur metal din cele trei) corespunde canalului drept, masculin, Pingala;
argintul, moale, indică Ida nadi, canalul lunar, feminin; iar aurul, cel mai nobil dintre ele, trimite la
Sushumna, canalul perfecțiunii, al echilibrului desăvârşit. El este Calea Regală a lui Kundalini, ce duce
în Împărăția Cerurilor (Sahasrara). Nu întâmplător, rezultatul final al diferitelor transformări (atingerea
stării de Yoga) este aurul (realizarea supremă, a Sinelui): palatele se prefac într-un măr de aur, părul
devine de aur etc. Mărul de aur e aruncat în capul alesului (Sahasrara). In basmul *Fata Împăratului*
Roşu, Făt-Frumos va sări cu calul său (Kalki, zeitatea Sahasrarei, al cărui vehicul e calul) şi va lua
coroana de aur pusă în vârful unei sulițe (Sushumna, coloana vertebrală). Fidel unor surse autentice,
Lovinescu vede în cal energia Kundalini, în turnul ce avea în vârf fata de împărat (aici Adi Shakti,

zeitatea pereche a Sahasrarei) - simbolul coloanei vertebrale şi în coroana de aur - Sahasrara. El
atenționează asupra primejdiei trezirii violente (termenul corect ar fi "trezirea neautorizată") a energiei
Kundalini (*Dacia...*, p.71).
Basmele pun în evidență caracterul secret al acestor cunoştințe inițiatice: coliba este urâtă pe dinafară
(corpul fizic) şi de aur pe dinăuntru (corpul subtil activat de Kundalini); părul de aur este disimulat sub
o băşică etc.
Calea către Dumnezeu presupune o luptă (interioară, în mod evident). Eroul (Sinele nostru) trebuie să
învingă multe dificultăți (prin asceză, tapasia, în Yoga clasică). El se va lupta cu forțele răului: zmei,
animale monstruoase, personaje malefice (aşa cum în marile epopei hinduse lupta era purtată
împotriva demonilor). Lovinescu remarcă: "Bătălia simbolizează acel haos indispensabil şi prealabil
coborârii Razei cereşti care-l va organiza dându-i *vibrația* inițială necesară" (*Dacia...*, p.70). Intr-adevăr,
Kundalini se manifestă ca energie vibratorie. În metodele tradiționale, trezirea ei este răsplata luptei
interioare a yoghinului. Efectul său asupra sistemului energetic interior este trecerea de la o stare de
dezechilibru (haos) la echilibrul perfect organizat, în armonie cu divinitatea.
Când se referă la strădaniile sau la metamorfozele eroului (simbolizând evoluția sa spirituală către
realizarea Sinelui, concomitent cu o transformare profundă), cifrele 3 şi 7 dezvăluie activarea etapizată
a celor trei canale, respectiv a celor şapte centre energetice clasice (sau nouă, la un nivel superior al
cunoaşterii - v. mai jos).
Merele de aur sunt vegheate trei nopți, eroul va lupta cu zmeii trei zile şi trei nopți, va repeta unele
încercări de trei ori, va înfrânge trei zmei, va trece trei poduri, va străbate trei păduri, sau va traversa o
apă, un munte şi o pădure. Metamorfozele presupun schimbarea a trei costume (de aramă, argint, aur),
se produc după ce se plesneşte din bici de trei ori, după ce făptura înghite trei guri de jăratic, se
scutură de trei ori, se dă de trei ori peste cap etc. Relatând transformarea calului (!), Lovinescu arată
că astfel "eroul ia în mod virtual în posesiune cele trei lumi... Eroul a descoperit adevăratul Agent, el a
eliberat pe *Shakti*, captiva unei materii vulgare şi de disprețuit. Lovită la cap, formidabila putere a
Şarpelui se trezeşte şi zboară până la Nori, până la Lună, până la Soare... Fiecare lovitură de frâu sau

învârtire de Cheie deschide Poarta strâmtă a uneia din cele trei lumi" (*Dacia...*, p.80).
În opinia noastră, eliberarea celor trei prințese simbolizează admirabil eliberarea (activarea) puterilor
celor trei canale - Maha-Lakshmi, Maha-Saraswati, Maha-Kali, corespunzând celor trei guna, respectiv
Sattva, Rajo şi Tamo.
Lovinescu vedea în cele trei fete ale Împăratului Verde din basmul *Harap-Alb*, trei *shakti* (puteri), "trei
aspecte ale ŤRegelui Lumiiť", cele trei *Iele* din tradiția română, *Margalina, Rosalina, Savatina*, sau
Sânziene. Obsedat de Ianus, în dezacord cu Eliade, el o asimilează pe Sânziana cu Sfânta Ioana,
aspect feminin al lui Ianus, ca Iana (?) (*Dacia...*, p.76).
Canalele laterale au semnificații antagonice. Astfel:
• canalul stâng (feminin) Ida reprezintă Luna, recele, trecutul, noaptea, întunericul, pasivitatea
(inerția), umiditatea, moliciunea, semnul minus, simbolul Yin etc.;
• canalul drept (masculin) Pingala e caracterizat de Soare, căldură, viitor, zi, lumină, acțiune,
uscăciune, duritate, semnul plus, simbolul Yang etc.
În memoria basmelor le regăsim sub forma contrariilor: "țara în care împărățea fratele cel mai mare era
tocmai la o margine a pământului; şi crăiia istuilalt la altă margine" (latura dreaptă şi cea stângă a
corpului subtil). Împăratul Verde, corespunde canalului Ida: verdele e o culoare rece, împăratul avea
trei fete. Craiul Roşu trimite la canalul Pingala: roşul e o culoare caldă, craiul avea trei feciori. Dar
Lovinescu vede aici simboluri alchimice: plumb, mercur, sulf... (*Dacia...*, p.78).
În reprezentările artistice, Adam şi Eva se țin de-a dreapta şi de-a stânga Arborelui Vieții, simbolizând
astfel canalele laterale Pingala (masculin) şi Ida (feminin).
Contrariile apar şi în numele eroului Harap-Alb (negru şi alb). E curios cum Lovinescu nu a sesizat
semnificația, de vreme ce consimte că "Harap-Alb este Negru-Alb, Yin-Yang" (ibid., p.73); "Harap-Alb
este numele românesc al Yin-Yang, echilibrare perfectă de antinomii" (*Interpretarea...*, p.26). În pofida
acestui fapt, el se lansează în speculații care-l conduc la concluzii false, potrivit cărora eroul basmului
ar fi când Mistrețul Alb (Omul Universal al erei Mistrețului, p.74-76), când Ganesha-Ianus (p.79), când
Suveran Pontif şi Rege al Lumii (p.83), când Perseu (p.86) ori Parashurama (p.87) sau chiar Rama
(p.98).
Alte numere (totdeauna pare) ar putea sugera ramificațiile plexurilor ce corespund chakrelor - numărul

lor de petale: patru piloni ce sprijină Pământul (Muladhara), şase sau douăsprezece aripi ale calului
năzdrăvan (Swadisthan, respectiv Anahath), vârsta de şaisprezece ani când eroul porneşte să caute
Tinerețe fără Bătrânețe şi Viață fără de Moarte (Vishuddhi), doi peşti ce sprijină Pământul (Agya,
nivelul superior de manifestare al Fiului Divin Ganesha-Pământul, adică Iisus, simbolizat de Peşte).
Cât despre Sahasrara al cărei nume înseamnă "lotusul cu o mie de petale", numărul său simbolizează
transcendența.
Dintre animalele benefice care îl sprijină pe erou, unele sunt cunoscute ca vehicule ale zeităților ce
guvernează centrele energetice: câinele (Adi Dattatreya-Vidul), leul (Durga-Anahath), pajura (Krishna-
Vishuddhi), calul (Kalki-Sahasrara) etc.
Deosebit de semnificativ ni se pare faptul că eroul îi va imobiliza pe Murgilă, Miazănoapte şi Zorilă,
adică va suspenda Timpul. Metafora, care îi scapă lui Lovinescu, este trezirea lui Kundalini, pe canalul
central, al prezentului, ceea ce îi permite yoghinului să trăiască exclusiv în prezent, de fapt, să fie
Kalatit (dincolo de Timp), să supună Timpul.
Lovinescu redă textul unor colinde (*Dacia...*, p.26-30) din care reproducem:
"La Mânăstirea cu nouă altare/ Mi-ard nouă lumânare
... Şi din Pădure mare
S-a tăiat un Copac mare/ Şi s-a făcut o Mânăstire Albă Mare
Cu nouă altare/ Şi nouă Tronuri de Aur
Cu slove de Aur./ În Altarul Mare
E Sânta Maria Mare./ În Altarul Mic
E Sânta Maria Mică./ În Altarul din Mijloc
Maica Domnului şedea..."
Ne exprimăm surprinderea că scriitorul, care nu era străin de hinduism şi yoga, nu a putut remarca
aici simbolismul evident: Copacul este Arborele Vieții (sistemul energetic subtil). Cele trei Marii sunt
energiile celor trei canale, reprezentate de entități feminine: Maha-Saraswati, Maha-Lakshmi şi Maha-
Kali (v. mai sus). Mânăstirea Albă Mare este Sahasrara (lotusul alb cu o mie de petale); cele nouă
Altare (nouă lumânări, nouă Tronuri de Aur) sunt chakrele (în mod obişnuit considerate în număr de
şapte; doar marii inițiați au cunoştință şi de cele două superioare: Bindu şi Artabindu, ce transcend
limitele corpului uman), tot atâtea etape energetice ale evoluției lui Kundalini. În povestirea *Harap-Alb*,
pentru a ajunge la curtea împăratului (Sahasrara), eroul şi Spânul trec nouă mări, nouă țări şi nouă ape

mari. Lovinescu ignoră sensul atât de evident afirmând: "acestea ni se par a corespunde la cele 9
constelații circumpolare" (*Dacia...*, p.83, nota 11).
Lovinescu trimite la o descriere luată din *Edda*: "Cunosc nouă lumi, nouă domenii acoperite de
arborele lumii, acest arbore cu înțelepciune întemeiat care se implântă în sânul pământului"
(*Interpretarea...*, p.104-105).
Cele şapte chakre sunt indicate în *Povestea găinuşii de aur* pe care Dumnezeu o transformă,
dimpreună cu puii într-un roi de stele: Cloşca cu Pui, Pleiadele (7 stele). Lovinescu recunoaşte în
aceste simboluri cosmice, manifestarea unor entități divine: "Legătura lui cu divinitatea se putea face
prin intermediari cosmici (Ťcloşca cu puiť) prin care putea primi putere în rezolvarea tuturor
problemelor" (ibid.102-103,105). Cele şapte chakre pot fi regăsite şi în basmul despre eroul care taie
balaurul cel uriaş în şapte bucăți (v. alegoria şarpelui).
Faptul că fiecare chakra este guvernată de un aspect al divinității, rezultă din următoarele versuri
(*Dacia...*, p.27-28):
"... Nouă preoți preuțesc
Nouă diaconi citesc/ În locaş Dumnezeiesc".
Şi mai departe:
"În Dalba Mânăstire Mare/ Aho Ler Doamne Ler!
Mânăstirea cu Nouă Altare/ Şi cu Jeţuri aurite.
Da în Jeţuri cine şade?/ E Ilion,
Lângă el e Maica Precista/ Lângă Maica Precista
Şade Bătrânul Crăciun/ Lângă Bătrânul Crăciun
Şade Ion Sânt Ion... /Şi Siva Vasilea".
Avem de-a face, evident, cu numele aspectelor divine care guvernează chakrele (Altare, Jilțuri, toate
cu majusculă); între ele apare... Siva!!! Vasilea (Basileus) indică supremația lui Shiva.
Lovinescu nu observă nimic din acestea. El va atribui numelor populare de sfinți, corespondențe
arbitrare: Sfânta Maică - Latona; Sf. Maria Mare - Gaia; Sf. Maria Mică - Diana, Luna; Ion-Sânt-Ion este
Ianus, iar Crăciun - Saturn, pe când Siva este "Ops Consiva, divinitate a recoltelor"!!! Zeitate minoră,
ce nu are nimic dintr-un Basileu al zeilor.
Există numeroase alte dovezi că strămoşii noştri admiteau stăpânirea zeităților (încarnărilor,
aspectelor divine) asupra chakrelor. Analizând basmul *Lostrița* (*Interpretarea...*, p.77,80), Lovinescu
consemna: "Nici un om nu se poate mântui prin propriile-i sforțări şi necesită sprijinul şi intervenția

unui Soter (mântuitor, intermediar) coborât din ceruri" exemplificând prin "Maria Lipan (Maria soția
Peștelui), nume soteriologic prin excelență, ceea ce înseamnă că Mântuitorul apare și în ipostaze
feminine. În dogma creștină Maria este Ťcorăscumpărătoareaț genului uman".
În altă parte (*Dacia...*, p.38-39) el furnizează elemente referitoare la relația aspectelor divine cu
chakrele, dar înțelesul real îi scapă, propunând piste false.
"Sus la cheia raiului/ Bună ceată mi-e adunată
Tot de sfinți de aceia sfinți/ Și-mi citeau, prooroceau,
Și-mi citeau de Dumnezeu/ Și pe Dumnezeu nu-l știu...
Jos la cheia raiului/ În stâlp de piatră mi-e-ncheiat.
D-unde sfinții c-auzea,/ Ei săltară și zburară,
Sus mai sus se ridicară,/ Cu norii s-amestecară.
Jos mai jos că se lăsa/ Pe stâlp de piatră cădea;
Când acolo c-ajungea/ Cărți pe brațe că-și lua,
Și citea, proorocea,/ De trei zile și trei nopți.
Stâlp de piatră în patru crapă/ Iată Dumnezeu că scapă".
Și mai departe:
"Jos la țară duce-m-oi/ Chei în mână prinde-voi
Mânăstiri deschide-voi/ Slujbe sânte face-voi".
Trecerea lui Kundalini prin chakre este în mod tradițional comparată cu deschiderea (descuierea) unor
porți. Am văzut că, în creștinism, Sahasrara are semnificația de Împărăție a Cerurilor (Rai). Cheia
ajungerii în Rai se află în Kundalini, amplasată (în starea inițială, adormită) "jos": la baza coloanei
vertebrale (în osul sacru); dar după ridicarea lui Kundalini în Sahasrara, cheia Raiului ajunge "sus".
Ceata de sfinți reprezintă aspectele divine ale chakrelor, care sunt integrate, toate, în Sahasrara. Ele
reflectă calitățile divine, pe care inițiatul trebuie să le descopere, trecând de la ignoranță la
cunoașterea divină: "Și-mi citeau de Dumnezeu/ Și pe Dumnezeu nu-l știu". Este o condiție
indispensabilă, ce caracterizează "aleșii, cărora pasiunea de cunoaștere le-a prins toți ganglionii, iar
șarpele le-a mușcat din leagăn călcâiul", minunată metaforă cu care Lovinescu își încheie volumul
Interpretarea esoterică a unor basme și balade populare românești (p.202). Ganglionii reprezintă,
desigur, plexurile nervoase corespunzătoare chakrelor sistemului subtil (v. serialul *Corpul nostru*
energetic).
Stâlpul de piatră este, evident, canalul Sushumna din coloana vertebrală. Kundalini e încuiată la baza
acestuia: "Jos la cheia raiului/ În stâlp piatră mi-e-ncheiat".

Saltul, zborul sfinților semnifică ascensiunea. Mai întâi însă e necesar ca aceste entități ce guvernează
chakrele să o elibereze pe Kundalini, iar aceasta presupune în prealabil cunoaşterea divină (al cărei
sediu e tot jos, în chakra Swadisthan stângă):
"Jos mai jos că se lăsa/ Pe stâlp de piatră cădea;
Când acolo c-ajungea/ Cărţi pe braţe că-şi lua,
Şi citea, proorocea".
După dobândirea cunoaşterii, chakra cu patru petale a Muladharei de la baza coloanei se deschide,
eliberând energia dumnezeiască a lui Kundalini (de fapt Duhul Sfânt, care îi ilumina pe prooroci, de
unde şi desele referiri la proorocire):
"De trei zile şi trei nopți,
Stâlp de piatră în patru crapă/ Iată Dumnezeu că scapă".
În fine, "jos la țară duce-m-oi" se referă la elementul Pământ care e asociat Muladharei, cea mai de jos
chakra.
În serialul publicat în revista *YOGA SPONTANĂ* s-a arătat că al nouălea Avatar, Iisus Christos,
stăpâneşte Agya chakra, situată în centrul frunții ("al treilea ochi" cum i se spune în India). În basmele
cosmologice româneşti se poate citi (apud *Dacia...*, p.49): "Sfântul Soare este Fața lui Christos, Ochiul
lui Dumnezeu". În acest sens, amintim şi una din încercările la care Spânul îl supune pe Făt-Frumos,
trimițându-l să aducă nestemata strălucitoare ca *soarele* din *fruntea* cerbului, ce era lepădată la *şapte*
ani odată (aluzie la cele şapte chakre, la cele şapte etape pe care le parcurge Kundalini).
Agya chakra este un pasaj extrem de dificil. Aici se intersectează cele trei canale. Ea e situată între
baloanele ego-ului şi superego-ului. E poarta, trecătoarea cea îngustă ce duce la Împărăția Cerurilor,
despre care vorbea Iisus, stăpânul Agyei, care se desemna prin această metaforă cu semnficație
precisă. Ea e amintită adeseori în tezaurul folcloric al memoriei colective. Harap-Alb e trimis să aducă
Apă Vie şi Apă Moartă de unde se bat munții în capete. Cele două feluri de apă reprezintă contrariile,
energia ce curge prin canalele laterale: canalul stâng, al inerției (Apa Moartă) şi canalul drept, al
acțiunii (Apa Vie). În încercarea sa eroul e ajutat de o pasăre, simbolul Duhului Sfânt, adică al lui
Kundalini. Munții ce se bat în capete sunt extremitățile superioare, proeminente, ale canalelor laterale:
ego şi superego (v. mai jos, *Lostrița*).

Lovinescu vorbeşte în altă parte de "ultima incintă a Raiului,... unde se găseşte Poarta Strâmtă";
"porțile strâmte, punțile de trecere, păzite de cei ce au realizat o inițiere regală"; "centrul ocupat de
contemplativii puri, desăvârşiții unei inițieri"; "păzitorii sunt entități mitice" (*Interpretarea* ..., p.18). Dar
nu poate face conexiunile necesare.
Tot în basmele cosmologice (apud *Dacia*..., p.49) se arată: "Pământul e Sfânta Maică. Pământul este o
insulă de argint cu osie de aur. Focul este Împărat, Apa este Împărătească. Pământul e înconjurat de
ape. Deasupra sunt Ape, dedesubt sunt Ape". În această descriere sintetică se regăsesc cele trei
chakre inferioare. Muladhara ocupă extremitatea inferioară (Pământul). Chakrele superioare ei sunt
numite Împărat şi Împărătească: imediat deasupra este Swadisthan chakra simbolizată de Foc
(Împăratul); mai sus se află Nabhi chakra, ce reprezintă Apa (Împărăteasa). Insula este Muladhara
sacrum în care e încapsulată Kundalini (ca pe o insulă). Canalul stâng, Ida nadi (argintul) porneşte din
Muladhara. Osia de aur e canalul central Sushumna, a cărui bază e Muladhara (Pământul).
În sanskrită, Mula = suport, Adhara = rădăcină. În fapt, e rădăcina întregului sistem subtil, adică a
Copacului Vieții. Semnul Muladharei e swastika, numită Steaua Polară: "swastika... indică de
asemenea pe cât de precis posibil, situarea Ťpolarăť a acestui Centru" (*Dacia*..., p.46); "Swastika
clavigeră... pecete a Polului (*Interpretarea*..., p.65). "Steaua Polară este... Stejarul Câmpului" (*Dacia*...,
p.49). În acest centru, pe care îl consideră a fi (în basmul Harap-Alb) Grădina Ursului (Grădina Polară),
Lovinescu vede locuind aspectul feminin, Ťaspectul de Shaktiť" (ibid., p.84). Într-adevăr, după cum am
văzut, în Muladhara sacrum rezidă Kundalini, reflectare la nivel uman a lui Adi Shakti, Zeița
Primordială.
Nabhi chakra se află în centrul zonei abdominale a Vidului, Oceanul Iluziilor, Nabhi şi Vidul au
culoarea verde. Nabhi e guvernat de Vishnu şi de Shakti a sa, Lakshmi. Vishnu pluteşte pe Oceanul
primordial, susținut de şarpele uriaş Shesha. Din frazele confuze ale lui Lovinescu (*Dacia*..., p.84), am
putea deduce, cu bunăvoință, că în Ostrovul Verde îşi au reşedința Vishnu şi Shakti a sa.
În *Dacia hiperboreană* (p.92), Lovinescu constată relația ce există între personajele fabuloase (ce-l vor

ajuta pe Harap-Alb să-şi atingă ţelul) şi elemente: Flămânzilă (Pământ), Gerilă (Foc), Setilă (Apă),
Păsări-Lăţi-Lungilă (Aer). Să-l ajutăm să întregească enumerarea cu atributul lipsă al lui Ochilă
(Lumina). Vedem în aceasta, parcurgerea de către Kundalini a chakrelor corespunzătoare acestor
atribute-elemente: Muladhara, Swadisthan, Nabhi, Anahath,... Agya..., respectiv învingerea
dificultăţilor pe care acestea le pot ridica în calea energiei subtile. Ultima încercare: fata de împărat se
preface în pasăre (arhetip spiritual, aici Kundalini) şi se ridică în înaltul Cerului (Sahasrara). Prinderea
acesteia reprezintă cucerirea ţelului suprem, deci unio mystica între manifestarea masculină (Atman)
şi cea feminină (Kundalini). Acestea sunt, la rândul lor, reflectarea principiilor cosmice primordiale:
Tatăl (Sada-Shiva) şi Mama Divină (Adi Shakti).
Simbolismul nunţii cosmice este admirabil descris în balada populară a *Mioriţei*. Aici, moartea
reprezintă starea de Samadhi, unirea cu Absolutul. Eliade arată că "numeroşi autori români au
recunoscut... această nostalgie a reintegrării cosmice", apreciind că "într-adevăr, balada reprezintă,
pentru cultura românească, în acelaşi timp o problemă de folclor şi de istorie a spiritualităţii populare
şi un capitol central în istoria ideilor". El respinge "interpretări fanteziste, ca de exemplu cea a lui
Th.D. Speranţia, care vede în *Mioriţa* Ţun mit sau o legendă ritualăţ Ţde origine egipteanăţ, făcând
parte Ţdin cultul cabirilorţ"(*De la Zalmoxis...*, p.227-228). "Diaconu vedea în baladă... Ţun rest de
poezie... înfăţişând împreunarea sufletului ciobănesc cu imensitatea cosmicăţ, un strat poetic anterior
adaptării sufletului daco-roman la valorile creştine" (ibid., p.231). Lucian Blaga "descifra în baladă
semnificaţii mai profunde, care nu erau sesizabile decât de la un anumit nivel speculativ". Concluzia
lui Eliade e că "balada *Mioriţa* este ea însăşi rezultatul unui proces creator... care, la o anumită epocă,
a efectuat transmutaţia unui comportament ritual primar într-o capodoperă poetică, încărcată de
semnificaţii noi şi purtătoarea unui mesaj mai bogat şi mai Ţelevatţ" (ibid., p.233).
Citatele ce urmează provin din varianta dată de Vasile Alecsandri. De la bun început suntem preveniţi
că ne aflăm
"Pe-un picior de plai,/ Pe-o gură de rai".
Spre deosebire de cei ce au văzut aici doar o metaforă poetică, Eliade observă că "intri în cu totul altă

lume" care "nu are nimic de-a face cu riturile funerare... În *Mioriţa* universul întreg este transfigurat.
Suntem introduşi într-un cosmos liturgic, în care se săvârşesc Mistere. Lumea se revelează Ťsacrăť...
concepte specific creştine nu sunt atestate în *Mioriţa*" (p.246). Citim mai încolo:
"Să le spui curat/ Că m-am însurat
C-o mândră crăiasă/ A lumii mireasă...
Soarele şi luna/ Mi-au ţinut cununa...
Preoţi munţii mari,/ Păsări lăutari
Păsărele mii/ Şi stele făclii!"
Crăiasa este energia feminină Kundalini; a Lumii Mireasă e Adi Shakti, simbolul Fecioarei Divine
(Gauri), corespondent cosmic al lui Kundalini. Soarele şi luna reprezintă canalele laterale, iar cununa e
Sahasrara. Preoţii-munţi sunt simbolurile geografiei sacre, de fapt, aspectele divine masculine ce
guvernează chakrele, în timp ce păsările reprezintă puterile lor feminine (Shakti). Stelele sunt
corespondenţele cosmice ale chakrelor, iar făclia e simbolul energiei spirituale atotpătrunzătoare
(Paramchaitanya).
Eliade (ibid., p.247 şi nota 49) arată: "Ca o nuntă au fost interpretate de misticii şi teologii creştini
agonia şi moartea lui Christos. Este suficient să amintim un text de Sfântul Augustin în care Christos
Ťca un nou mire... vine în patul nupţial al crucii, şi urcând în el săvârşeşte nuntať (cf. Sf.Augustin,
Sermo suppositus, 120, S (*In Natali Domini*, IV)". Este, deci, o transcendere a eroului baladei către
nemurire, o învingere a morţii, dobândirea prin Yoga a stării de unire permanentă cu Dumnezeu.
Aceasta îi permite, arată Eliade, "să triumfe asupra propriului destin" (ibid., p.248).
Lovinescu semnalează o serie de fragmente ale cunoaşterii cosmologice conţinute în legendarul
românesc, dar nu e în stare să le interpreteze corect (*Dacia...*, p.49-50). Explicaţiile noastre sunt
încadrate de acolade { }:
"Focul {Kundalini} vine de la Dumnezeu {ca reflectare a Sfântului Duh}. Dumnezeu stă în el; el e
Dumnezeu. Pământul {Muladhara, v. mai sus} se sprijină pe patru piloni {cele patru petale ale
Muladharei} şi o osie {coloana vertebrală; canalul central, Sushumna}. Osia se reazemă pe un Balaur
care se încolăceşte în jurul ei {Kundalini încolăcită în jurul său, în osul sacru de la baza coloanei
vertebrale}. Pământul e vegheat la cele patru colţuri de patru Serafimi {cele patru calităţi sacre ale

zeităţii ce guvernează Muladhara: puritate, inocenţă, înţelepciune, bucurie}. În centru e un Munte pe
care stă Dumnezeu {muntele sacru, sediul lui Kundalini, cunoscut în geografia sacră}. În centru este o
fântână {Kundalini ca "apă vie"; v.mai jos}. Cerul {Sahasrara, Împărăţia Cerurilor} este susţinut de
şapte piloni {cele şapte chakre} păziţi de şapte îngeri {cele şapte zeităţi ale chakrelor}. Cei şapte îngeri
veghează asupra lungimii, lăţimii, adâncimii, înălţimii şi centrului Cerului {calităţile chakrelor se
regăsesc integrate în Sahasrara/Cerul}. Pământul este înconjurat de Apa Sâmbetei {osul sacru,
conţine apa vie a lui Kundalini}. Apa Sâmbetei este matca tuturor apelor {aici este originea celor trei
canale, ca nişte râuri}. Acolo e Cetatea lui Dumnezeu {osul sacru} şi Mărul roşu {roşul e culoarea lui
Ganesha, stăpânul Muladharei}. Apele lumii ies din Mărul roşu, se răspândesc în lume şi se întorc la
Mărul roşu {Kundalini se ridică pe canalul central şi coboară pe cele laterale}. Mărul roşu este Osia
Pământului. El se găseşte acolo unde e Buricul Pământului".
În legătură cu aceste ultime propoziţii, Lovinescu citează dintr-o "colecţie de ghicitori":
- Unde este Buricul Pământului?
-- În mine însumi; sau:
- Acolo unde sunt eu.
Pe Buricul Pământului e un Munte Sfânt. Pe Munte e o Mânăstire de maici {Kundalini e reflectarea
Mamei Divine care e Sfântul Duh}. Dumnezeu trimite prin ele mesaje în Lume {activarea lui Kundalini,
înseamnă conectarea cu Dumnezeu; toţi profeţii aveau energia Kundalini/Duhul Sfânt activ în ei, de
aceea puteau primi mesajele lui Dumnezeu}. Acolo se găsesc Sfânta Miercuri, Sfânta Vineri, Sfânta
Duminică" {fiecărei zile a săptămânii îi corespunde o chakra şi o divinitate: marţi pentru Muladhara,
miercuri pentru Swadisthan etc., luni pentru Sahasrara}. Lovinescu recunoaşte în aceste sfinte
"aspecte feminine de arhangheli planetari" (*Dacia...*, p.67). După opinia noastră ele sunt "puterile"
feminine (shakti) ale celor şapte chakre (chakrele având, desigur, şi corespondente planetare).
Am văzut că energia Kundalini este manifestarea la nivel uman a Puterii Divine Primordiale (Adi
Shakti), care este Mama Sfântă. Ea se pogoară asupra fătului, la vârsta de două-trei luni. Trezirea ei e
numită de indieni: "a doua naştere", termen folosit şi de Iisus în convorbirea cu Nicodim (Ioan 3.3,5).

"Coborât-a coborât/ Maica Sfântă pe pământ.
I-a venit vremea să nască/ Şi umbla din casă-n casă".
La o lectură simplistă vom vedea în aceasta simpla relatare a istoriei biblice despre naşterea lui Iisus,
precum şi recunoaşterea Fecioarei Maria ca Avatar (încarnare divină pogorâtă pe pământ). Dar
"casele" pot reprezenta chakrele, pe care le parcurge Mama Sfântă Kundalini, hărăzind a doua naştere.
Lostrița, descântec de facere uşoară cules de prof. Vasile Popa de la liceul "Nicu Gane" din Fălticeni
(apud Interpretarea ..., p.79-83) este în întregime o alegorie a trezirii energiei Kundalini:
"A fost odată/ O lostriță de aur
Chicată/ În apă sărată,
În apă bâhlită,/ De mâluri mâlită.
Apă întunecată,/ De stânci încongiurată".
Lostrița de aur aflată în apa sărată e simbolul lui Kundalini (feminină ca şi lostrița). Sarea reprezintă
elementul Pământ (de mâluri mâlită), deci Muladhara sacrum ce conține inițial energia în stare latentă.
Apa întunecată, de stânci înconjurată e osul sacru în care e închisă Kundalini.
"Lostrița se chinuia,/ Tot în sus sărea,
Rău se fărâma,/ Şi nici că putea
Din baltă să iasă/ La apă aleasă,
Din iaz să s-arunce/ La apă mai dulce".
Energia Kundalini doreşte să se ridice pe Sushumna (tot în sus sărea), să iasă din osul sacru (din
baltă să iasă). Balta, iazul, pot avea aici şi o altă semnificație: canalul central este întrerupt pe
porțiunea abdominală (Vidul, Bhava Sagara adică Oceanul iluziilor; v. mai jos "apele ce mint"). Intradevăr,
parasimpaticul prezintă o discontinuitate între nervul vag şi plexul solar. Tendința sa e să
ajungă în Împărăția Cerurilor (Sahasrara) - "apă aleasă". Performanța nu e posibilă decât cu ajutorul
Mamei Divine (Adi Shakti) care îi va permite accesul la cele trei canale (trei tei) ale Copacului Vieții,
deschizând chakrele (frunza-nfrunzită şi floarea-nflorită):
"Dar norocul ei/ Că pe sub trei tei
Cu frunza-nfrunzită,/ Cu floarea-nflorită
Precista trecea,/ Mări c-o vedea,
Şi se-nduioşa/ Şi aşa grăia:
- Lostriță, lostriță,/ Dragă copchiliță,
Nu te chinui/ Nu te necăji,
Gura n-o căsca,/ Sufletul nu-ți da,
Că eu oi vrăji,/ Stâncile-oi urni,
Şi tu îi scăpa,/ Şi te-i bucura.

Cei ce practică Yoga Spontană (Sahaja Yoga) ştiu că, în zilele noastre, activarea lui Kundalini se poate
obține - grație lui Shri Mataji Nirmala Devi - în răstimpul a câteva minute, fără asceză, fără
chinuitoarele posturi (Asana) şi fără exerciții de respirație (Pranayama): "nu te chinui, nu te necăji,
gura n-o căsca, sufletul nu-ți da". Câtă deosebire față de Yoga clasică!
Referindu-se la trezirea lui Kundalini prin metoda clasică, Lovinescu consemna pe bună dreptate,
despre trezirea lui Kundalini: "Operația izbândită (este cea mai grea Ťperformanțăť din lume) aduce
decondiționarea, perfecțiunea, starea de zeu, în creştinism de înger" (*Interpretarea...*, p.189).
Eliberarea energiei Kundalini aduce cu sine starea de bucurie, de beatitudine ce caracterizează extazul
sfinților: "şi tu îi scăpa, şi te-i bucura".
Măicuța se frânge,/ Stâncile le-atinge;
Stâncile surate,/ Stâncile curate,
Se uită mirate/ Şi se dau deoparte.
Lostrița că trece/ Către apă rece".
Mama (Maica, în slavonă; Mataji, în sanskrită) Preacurată (Precista, în slavonă; Nirmala în sanskrită) va
urni stâncile.
"Aceste două stânci Ťsurateť sunt fără îndoială cele două stănci sau munți, care se bat cap în cap în
basme, în momentul lor de încleştare, pe care o Ťdesfaceť Maica Domnului, sau stâncile Symplegade,
care opresc la Dardanele trecerea navei Argo spre Colchida, unde se află Lâna de Aur. E puterea
Cheilor întrebuințată în toată strălucirea ei de către Mama cerească" (*Interpretarea...*, p.81).
Recunoaştem, cu uşurință, pe Kundalini (nava Argo) şi Sahasrara (Lâna de Aur; v. mai sus
simbolismul aurului).
Stâncile sunt ego-ul şi superego-ul. Ele devin "curate" numai după ce au fost atinse de Mama Divină.
În urma acestei purificări aplicate chakrei Agya, ego-ul şi superego-ul se dau deoparte lăsând să
treacă "lostrița", deci Kundalini, reflectare în ființa umană a Mamei Sfinte, dar şi simbol al lui Iisus,
născut de aceasta (peştele e simbolul christic al mântuirii), ambele manifestări divine fiind stăpâne
asupra chakrei Agya.
"Stâncile curate,/ Se uită mirate/ Şi se dau deoparte.
Lostrița că trece/ Către apă rece,
Lostrița se duce/ Către apă dulce".
Lostrița trece către "apa rece" - evident, briza răcoroasă sau apa vie (v. alegoriile respective), deci

Kundalini a trecut de Agya şi a ajunsă în Sahasrara, unde se manifestă în acest fel. "Ape reci de munte
- substitut în lumea noastră a apelor cereşti" (ibid., p.81). Puterea Cheilor (aici şi cu sensul de
"trecătoare printre munţi", deci Agya) încrucişate (canalele laterale se încrucişează în Agya, la nivelul
chiasmei optică, intersecţia nervilor optici), formează swastika clavigeră, simbol al Fiului Divin.
Descântecul urmează astfel:
"Dar cum a scăpat/ De lacul sărat,
Cu ape ce mint/ Lostriţa de-argint,
Şi Maria noastră/ Să scape, să nască,
Pruncul să s-arate/ Pe maluri curate,
Viu şi sănătos/ Ca de la Hristos".
Pruncul este Atman (Sinele, Spiritul uman), iar malurile curate semnifică Sahasrara, Împărăţia
Cerurilor, limanul întregii lucrări, destinaţia ultimă a lostriţei-Kundalini. Aici e vorba de "a doua
naştere" (Ioan 3.3,5) alt nume dat Realizării Sinelui (activarea lui Kundalini, atingerea stării de Yoga).
Finalul, reafirmă necesitatea lucrării divine a Mamei Universale, ca soluţie supremă (leac):
"Descântecul de la mine,/ Leacul de la Maica Precista".
Spicuim din concluziile lui Lovinescu la acest "descântec": "Terminologia e de cea mai înaltă calitate
iniţiatică... ne arată transcendenţa ezoterismului în care se integrează descântecul... Descântecul trece
de la universal la individual şi de la general la particular... Ceea ce arată că se cunoaşte de către
deţinătorii tradiţiei, aşa-zise populare, analogia dintre macrocosm şi microcosm" (ibid., p.82).
Lovinescu (*Dacia...*, p.55) descifrează în legenda meşterului Manole, miracolul trezirii lui Kundalini.
Soţia lui Manole, Florica, reprezintă aici pe Shakti, zidită în fundaţia edificiului - Muladhara sacrum,
nodul vital. Ea trebuie să permită afirmarea celor şapte centre, pe care Lovinescu le identifică prin cei
şase meşteri plus Manole, ca Sahasrara. Scările simbolizează coloana vertebrală (inclusiv
ascensiunea lui Kundalini, am adăuga noi). Aripile pe care şi le făuresc sunt o aluzie la suflul resimţit
ca manifestare a lui Kundalini. Fântâna în care se transformă conţine, desigur, Apa Vie (v. mai jos).

REPREZENTĂRI ALEGORICE

În tradiţia multor popoare, corpul energetic subtil este considerat a fi Arborele Vieţii, pe când energia
subtilă Kundalini este reprezentată alegoric de un şarpe, e asemănată cu un foc, sau e numită apa vie,

iar manifestarea sa este perceputa ca un suflu de origine divină (Duhul lui Dumnezeu în Vechiul
Testament; Sfântul Duh în Noul Testament; Ruh în Coran; Paramchaitanya, în scrierile sfinte indiene,
Pneuma, în limba greacă, Spiritus în latină etc.).

ARBORELE VIEȚII

Pomul, axul vertical, axis mundi, sunt tot atâtea metafore pentru sistemul energetic subtil al lui
Kundalini. La fel crucea (simbol al copacului) cu trei dimensiuni (trei canale): are şase vârfuri plus
centrul, deci şapte chakre.

Tema Arborelui Vieții nu-i este străină lui Lovinescu (*Interpretarea...*, p.67,105): "Obiectul central, cu
deamănuntul studiat în basmul românesc, este Pomul Vieții... Este Arborele Unității." De unde
concluzia: "Ambianța românească precreştină era de natură Primordială".

"Cei trei copaci ai Paradisului, Pomul Vieții, de o parte şi de alta cu Arborele Cunoaşterii Binelui şi
Răului bifurcat, sau cei trei curenți subtili principali leagă lumea noastră de lumea cerească" (loc. cit.).

Iată cum ni se dezvăluie simbolismul corpului subtil în *Povestea viei*: De trei ori câte nouă ani a umblat
Dumitru în căutarea Arborelui Lumii. "Când a dat să intre în ogradă s-a izbit de Pomul Lumii. Nu se
vedea dar îl simțea... A sărit în sus. Cum a sărit, parcă într-o clipă i s-au deschis ochii, alții decât cei pe
care îi avea. A văzut Pomul Lumii... întors cu vârful în jos, cu rădăcinile în aer... Şi a început să plângă
de bucurie". Lovinescu comentează: "Aşadar putem străbate toate zările, *aqrabu min chabliward*, cum
spune *Coranul*, Ťmai aproape decât vena jugulară'... Este semnificativă indicația că Axul Lumii trebuie
căutat în mărăcinişul nostru, în părțile cele mai părăsite, mai încâlcite din ființa noastră, mai
părăginite, cum le arată casa şi ograda lui Dumitru. Fiind ascuns, nu devine vizibil decât atunci când îl
pipăi pentru prima oară, când Ťluminile s-au deplasatť în tine, cum spun cabaliştii, şi-l vezi cu vârful în
jos şi cu rădăcinile în Tărie, aşa cum se oglindeşte în lumea noastră" (*Interpretarea...*, p.120-121).

Conştient de rostul existenței umane, autorul explică în alt loc (p.95-96): "Tatăl ceresc... l-a făcut pe
om, a cărui misiune este să elibereze scânteia olimpică din centrul său... Inițierea în Mistere avea
aceasta ca principală țintă... Operația este numită în Kabala ŤMakifimť, *deplasare a luminilor*, ceea ce
era inferior se transmută în superior... Omul autonom devine un arbore inversat, cu rădăcinile în cer".

Cele de mai sus concordă perfect cu conceptele yoghine:
• corpul subtil, energetic, este reprezentat în Yoga asemenea unui *arbore răsturnat*, cu coroana
în pământ şi cu rădăcinile în aer;
• canalul evoluției spirituale, Sushumna, corespunde sistemului nervos parasimpatic sau
autonom;
• cei de *trei ori câte nouă ani* de căutări semnifică activarea succesivă a celor *trei canale* şi a
celor *nouă* chakre;
• sistemul subtil este *invizibil*: nu poate fi evidențiat anatomic (deşi ne folosim de repere
anatomice pentru a poziționa aproximativ centrele energetice şi canalele); în schimb, manifestarea energiei subtile *se simte* (v. alegoria suflului divin);
• *saltul*, care determină *deschiderea ochilor*, reprezintă trecerea la o nouă stare (Yoga) prin
ascensiunea energiei Kundalini, şi presupune *dobândirea unei noi conştiințe* (conştiința
vibratorie), dar şi *schimbarea opticii* asupra lumii, modificarea priorităților;
• *deschiderea altor ochi decât cei pe care îi avea*, este totodată o aluzie la activarea chakrei
Agya ("*al treilea ochi*", v. mai sus).
• *bucuria imensă* resimțită este o consecință cunoscută a dobândirii stării de Yoga.

ALEGORIA ŞARPELUI

O formulă arabă spunea: "*kâna el-insana hayyatan fi-l qidam*", adică "omul a fost altădată şarpe"
(apud Interpretarea ..., p.150).
Despre simbolul şarpelui, Ernst Junger (*Approches, drogues et ivresses*, p.322) făcea următoarele
reflecții: "Când şarpele se înfăşoară şi de desfăşoară în fața ochilor noştri, este mai mult decât o
întâlnire episodică. Zarathustra iubea şarpele; îl considera ca cel mai înțelept dintre animale. Nu se
poate să se fi gândit la şarpele lumii empirice, animalul pe care-l cunosc şi-l descriu anatomiştii şi
biologii. A trebuit să presimtă o altă inteligență şi o altă ființă decât aceea ce apare în natură. În şarpe
trăiesc, de fapt, viclenia şi înțelepciunea mamei Natură, dar nu mai viguros decât în orice altă creatură.
Aceasta nu explică spaima şi venerația pe care le suscită în orient şi în occident, rangul care-l ridică
deasupra capetelor zeilor şi regilor şi-i repartizează un loc la picioarele crucii... Ce lucrează aici este
un principiu diferit şi mai puternic, care până în timpul nostru a prezervat şi conservat puterea sa
imediată de surpriză... Nu este puterea originară, ci o putere adusă prin evoluție... În acest, sens

şarpele este un stâlp-frontieră" (apud Intrepretarea..., p.143-144). Pasionat de alchimie, Lovinescu
(ibid., p.146) compară şarpele cu "mercurul radical, reprezentat printr-un triplu şarpe" (de fapt, cele
trei canale).
Mai sus am avut ocazia să vorbim de relația dintre Kundalini, Insula Şerpilor, şarpele-zeiță Glikon.
Revenim cu alte exemple din istoria antică a acestor locuri.
Caduceul lui Hermes ce apare pe monedele dacice cu legenda ARMIS sau SARMIS BASIL,
simbolizează perfect sistemul subtil: o tijă verticală (Sushumna, coloana vertebrală), în jurul câreia
sunt înfăşurați doi şerpi (canalele laterale, Ida şi Pingala), întretăindu-se în puncte nodale (chakrele, ce
au proiecții pe toate cele trei canale). "*Armis* şi *Sarmis* par să fie identice cu *Hermes*. Valerius Flaccus,
unul din preoții însărcinați cu păstrarea cărților sibiline, vorbeşte în *Argonauticele* sale de un rege scit
Armes, adorat ca zeu, care devenise celebru prin iscusința sa de a fura cirezile de boi şi turmele de oi
ale, vecinilor săi... anecdotă similară cu mitul lui *Hermes*, furând boii lui Phoebus. Capitala Daciei era
Sarmisegetuza" (*Dacia...*, p.46). Credem că aici se află cheia enigmei ce-l preocupa pe Eliade (Istoria...,
p.171): "Cât despre ŤHermesť, care, după Herodot, era cinstit exclusiv de către Ťregiť, adică de
aristocrația militară, el este greu de identificat". Pista unei divinități solare, cercetată de savantul
român "nu lămureşte deloc teologia Ťregalăť menționată de Herodot". Iată însă că monedele amintite
mai sus pun în evidență relația dintre casta sacerdotală regală (Sarabos tereos) şi Hermes-Sarmis:
SARMIS BASIL (regele).
Dansatoarele trace se remarcau prin aceea că "în mâini țineau şerpi consacrați lui Sabazios, pumnale
sau tirsuri" (*Istoria...*, p.170). Tirsul, toiag pe care erau încolăciți curpeni de viță de vie, simbol al lui
Dionysos-Sabazios, reprezintă o altă alegorie a lui Kundalini, înrudită cu şarpele şi caduceul.
Este bine cunoscut faptul că stindardul dacilor reprezenta un lup cu corp de dragon (Vasile Pârvan,
Getica, p.519 sq.). Preluarea stindardului prevăzut cu *draco* în armatele romane ale Imperiului de Jos
se datora, foarte probabil, unei influențe a dacilor sau parților (*De la Zalmoxis...*, p.29).
Folosirea şarpelui-dragon pe stindardul dacilor ar putea dovedi că, la origini, erau un popor de inițiați

în secretele energiei Kundalini simbolizată de acesta. Citǎm în acest sens pe Eliade (*De la Zalmoxis...*,
p.144, nota 24): "Merkelbach arată că animalul figurând pe stindarde trebuie să fie pus în relație cu
miturile de origine ale anumitor popoare din antichitate. Altfel zis, urmând stindardul, armata
reactualizează evenimentul mitic al întemeierii națiunii".
În reprezentările artistice, şarpele edenic apare încolăcit în jurul trunchiului Arborelui Vieții.
Mitologia creştină ni-l prezintă pe Sfântul Gheorghe, călare pe un cal de foc, înfigând lancea şi
țintuindu-l de pământ pe Dragon. Lovinescu comentează: "Sfântul Gheorghe şi Balaurul, antagonişti în
ochii celor ce privesc din afară... sunt în realitate complementari pe verticală" (*Interpretarea...*, p.87). Şi
aici este evidentă identitatea balaurului (dragonului), animal fabulos, cu Kundalini. Calul de foc (focul
fiind altă alegorie a lui Kundalini, v. acolo) e simbolul lui Kalki, stăpânul Sahasrarei (fontanela
craniană), locul pe unde energia divină pătrunde în foetusul uman (v. mai sus). Lancea desemnează
năpustirea lui Kundalini prin coloana vertebrală (lancea) şi fixarea acesteia în sacrumul Muladharei
(balaurul e țintuit astfel de Pământ, elementul Muladharei). De altfel, Lovinescu, vorbind de sădirea
seminței ca "imitație a fulgurației primordiale a Soarelui spiritual creator de lumi", îl aminteşte pe Sf.
Gheorghe călare pe cal. Corespondențele cu cele arătate de noi nu lipsesc. Gheorghios (gr.) semnifică
"lucrător al pământului". "Apollo omorând pe Python, fiul mâlului, prin sădirea unui pom determină un
ax vertical pe întinderea Gaiei, făcând să răsară la suprafață un punct pe un plan de existență, care
printr-o amplificare vibratorie va face să treacă o latență de la potență la act" (ibid., p.87). Or, ştim că
energia Kundalini e de natură vibratorie. Amplificarea ce transformă latența în potență, duce la
Realizarea Sinelui, la trezirea conştiinței vibratorii.
Privitor la simbolica şarpelui, Lovinescu (*Interpretarea...*, p.142-170) analizează balada populară
Mistricean, pe marginea căreia face următoarele comentarii (observațiile noastre, între acolade { }):
"Şarpele e ființa principală din balada românească pe care o studiem". Comparându-l cu "Axis Mundi,
verticala care străbate şi uneşte toate lumile prin centrul lor" arată că este calea necesară prin care
Dumnezeu se coboară în lumea noastră {pogorârea lui Kundalini în făt}... Tot pe acelaşi drum se înalță

la ceruri {ascensiunea lui Kundalini prin Sushumna}. Dar această coborâre este sacrificială {nu
coborârea, ci ascensiunea, căci în Yoga clasică ea presupune asceza}, punctul de impact al verticalei
cu orizontala... cavernă de metamorfoze {osul sacru}, pentru că în el Divinul se condiționează fără
limitări {Kundalini}". Alte interpretări ale autorului fiind eronate, le vom trece cu vederea.
Balada debutează prin cuvintele:
"Departe, vere, departe,/ Nici departe, nici aproape.
În buricul pământului,/ În mormântul Domnului,
La casele Leului,/ La curțile zmeului"
În cele de mai sus, Lovinescu vede "Buricul Pământului... Omphalos, la care ajungi, spun sufiții, *la fi-l*
bari wa la fi-l babri, nici pe uscat, nici pe apă, ci pe cărarea subțire, ca un fir de păianjen, care
şerpuieşte între ele". Credem că este o aluzie la o cunoaştere esoterică, în fapt, cunoaşterea despre
Kundalini, aflată în osul sacru din noi, deasupra Muladharei (Pământ) şi dedesubtul Nabhi (Apa), pe
cărarea îngustă a Sushumnei, nici departe, căci este chiar în noi, nici aproape, fiind inaccesibilă
omului de rând. Amintim că sufismul reprezintă un curent esoteric islamic. "Mormântul Domnului"
este aici crucea, cu un simbolism dublu: Arborele Vieții, dar şi Agya chakra, etapă penultimă în
ascensiunea lui Kundalini către destinația finală Sahasrara. Casele Leului şi curțile zmeului sunt,
desigur, denumirile altor chakre: să ne reamintim că leul e vehiculul zeiței Durga, ce stăpâneşte, în
concepția yoghină, chakra Anahath; cât despre zmeu, ca entitate autohtonă, e greu de precizat la ce
se referă.
Mai încolo apar unele versuri cu semnificație aparent bizară:
"Pui de şarpe sugă-mi-te,/ De sub talpa casei noastre",
indicând, după părerea noastră, prezența lui Kundalini în stare latentă (pui de şarpe) într-o poziție
bazală: Muladhara "suportul rădăcinii" (v. mai sus).
Partea din baladă ce urmează e caracterizată de Lovinescu astfel: "Operația este yoghină şi strâns
legată de tehnicile deşteptării lui Kundalini":
"Şarpele dac-auzea/ El era ca undreaua,/ Cu Mistricean că creştea.
Săvai, Mistricean de un an/ Şi şarpele de un an!
Săvai, Mistricean de doi ani/ Şi şarpele tot de doi ani!
Săvai, Mistricean de trei ani/ Şi şarpele tot de trei ani!
Şi crescură până la zece/ Şi de zece nu mai trece!"
"Pentru că e numărul indefinității matematice", comentează Lovinescu. Surprinzător, căci în alt loc

(p.159) el remarcase: "de altminteri zece este reductibil la şapte în arborele sefirotic". Intr-adevăr, aici
este vorba de o "creştere", adică de ridicarea şarpelui Kundalini, treptat, prin cele şapte chakre. După
cum am arătat mai sus, anii reprezintă parcurgerea succesivă a traseului subtil.
"Şarpele-n coadă de lungea,/ Şi-n căpățână se mărea
Iar trupul, măre se făcea,/ Aproape cât butea!
Zău, mi te apuca groaza!/ Loc sub talpă nu-mi avea!
De la zece ani pleca,/ De sub talpă eşea
Casa trei zile urla!/ El, măre, unde-mi mergea?
În buricul pământului,/ La mijlocul câmpului,
Pe cel drum cam părăsit,/ Cu negară acoperit/ Cu troscot verde învelit
În buricul pământului/ În inima câmpului.
El aici se-ncolăcea/ Pe Mistricean aştepta...
C-al lui era dăruit/ De când era copil mic".
Odată ieşit de sub talpă (sacrumul Muladharei) şarpele Kundalini răscoleşte cele trei canale, de fapt
întregul sistem (casa trei zile urla), dar destinația finală este Sahasrara, numită aici "inima câmpului"
(într-adevăr, chakra inimii se proiectează exact în centrul Sahasrarei). Aici, Mistricean (Sinele, sau
Atman) e aşteptat de şarpe (Kundalini) având loc o unio mystica a celor două entități (atingerea stării
de unire = Yoga, în sanskrită). Balada dezvăluie faptul că realizarea Sinelui (Yoga, trezirea lui Kundalini
şi unirea cu Sinele) constituie predestinarea oricărei ființe umane, de la naştere (al lui era dăruit de
când era copil mic). Drumul cel părăsit, năpădit de buruieni, este Sushumna care străbate chakrele
impure ale ființei umane nerealizate (v. mai sus *Povestea viei*).
"Şarpele se-ncolăcea/ După Mistricean să lua/ Şapte hotare-l gonea"
reprezintă, de asemenea, descrierea parcurgerii de către Kundalini a celor şapte chakre.
Balada descrie cum şarpele
"Pe Mistricean îmbuca/ De la tălpi că mi-l lua"
"adică de jos în sus, în sensul în care parcurge Kundalini deşteptată organismul uman" observă, pe
bună dreptate, Lovinescu.
Parcurgerea de către şarpele Kundalini a celor şapte chakre e redată metaforic şi în mitul şarpelui
uriaş care păzea "porțile de fier" ale Dunării. Porțile sunt, desigur, chakrele, iar Dunărea e fluviul sfânt
al energiei Kundalini şi, totodată axa acesteia, Sushumna Nadi (în sanskrită "nadi" este râu, fluviu).
Şarpele va fi tăiat în şapte bucăți, câte una în altă localitate (metaforă a parcurgerii etapizate a celor
şapte centre subtile). Lovinescu face apropierea de trezirea lui Kundalini pe care (nu ştim de ce) o

consideră malefică. Totodată realizează existența geografiei sacre legate de prezența chakrelor şi
canalelor planetare, posibil a fi activate prin intervenția directă a Marilor Incarnări: "Pământul e un
organism spiritual, subtil şi corporal. El are linii de forță, noduri de putere care trebuiau dezlegate,
canalizate, sublimate, resorbite (şi nu distruse desigur), operațiuni supreme între toate rezervate Zeilor
sau reprezentanților lor" (*Dacia...*, p.44). "Aceste localizări terestre, deşi inaccesibile, nu sunt decât
nişte oglindiri în lumea noastră ale unor prototipuri cereşti" (*Interpretarea...*, p.110). Ceea ce este în
deplină concordanță cu concepția hinduistă care admite că Virata, Ființa Cosmică se reflectă la nivelul
microcosmic (Pământ, ființă umană). De altfel, Lovinescu amintea în aceeaşi lucrare (p.15) de "inima
Lumii" şi de "corpul Adamului Cosmic", fiind de acord cu ipoteza că "era în adevăr în antichitate, ceea
ce s-ar putea numi o geografie sacră, sacerdotală... *Timeu* al lui Platon pare să conțină, sub o formă
voalată, unele aluzii la ştiința despre care este vorba" (ibid., p.201).

ALEGORIA FOCULUI

În *Povestea viei*, am văzut că lotusul Sahasrarei e asemănat cu Ulciorul bucuriei care stătea "în
mijlocul nestematelor... şi din el se răspândeau în toate părțile raze" (Intrepretarea..., p.123). Petalele
lotusului din acest centru sunt, într-adevăr, reprezentate ca nişte raze de toate culorile, pornind din
Brahmarandra. Descrierea sugerează "focurile" nestematelor.

Lovinescu (ibid., p.128-130) trimite la o serie de detalii semnificative din cartea lui D.A. Vasiliu (*Focul
Viu*, Studii de folclor, Bucureşti, Ed.Casa Şcoalelor 1943) pe care îl consideră amintirea Rugului
Arzător văzut de Moise pe Muntele Horeb. La fel, menționează răspunsuri date unor culegători de
folclor: "Focul e fața lui Dumnezeu" (Vasiliu, p.109); "Focul ține cerul" (Elena Niculiță-Voronca,
Datinile şi credințele poporului român adunate şi aşezate în ordine mitologică, vol. I, part. IV-V, p.120),
apreciind ca "afirmație care întrece în splendoare pe celelalte": "Văzduhul pe care coboară pasărea e
foc". Dincolo de splendoarea pe care o remarcă autorul, noi vedem aici identificarea cunoscută (a
două simboluri ale lui Kundalini: Duhul Sfânt ca pasăre şi focul) pe care o regăsim la descrierea
pogorârii Duhului Sfânt ca limbi de foc asupra apostolilor şi a Fecioarei Maria, în ziua de Rusalii.

Multe din reprezentările artistice ale unor zeități din vechime, le arată purtând coarne, ca simbol al
puterii. Arătăm că este vorba de puterea conferită de energia Kundalini. Astfel, pe un sigiliu descoperit
la Mohenjo-daro, datând din mileniul al treilea, se observă un personaj aşezat în clasica postură
yoghină a lotusului; din cap ies trei fascicule de raze: cel central vertical, cele laterale curbate ca nişte
coarne. Numeroase zeități din Mesopotamia poartă "coarne". La fel e prezentat Moise în nemuritoarea
sculptură a lui Michelangelo. Este, de fapt, reprezentarea emanației unor raze luminoase (manifestări
cunoscute ale energiei Kundalini - v. serialul despre Yoga şi creştinism). Confirmarea acestei identități
o aflăm într-o colindă (Monica Brătulescu, La luncile soarelui, antologie a colindelor laice, Ed. pentru
literatură, Bucureşti 1964; apud Interpretarea..., p.182, nota 11) unde putem întâlni versurile:
"Manule, Manule
Nu mă săgeta/ Nici nu m-alunga/ Că eu ți-oi lua
Cele două coarne/ Cele două raze".
ALEGORIA APEI VII
Locul sacru unde locuia Zalmoxis, era muntele (sau peştera) "socotit sfânt şi aşa îl şi numesc. Numele
lui este Kogainon, la fel ca al râului care curge pe lângă el" (Strabon, *Geografia* VII, 3.5).
Deşi există mai multe ipoteze asupra localizării muntelui Kogaion (I.I. Russu, loc. cit.) se pare că
majoritatea înclină să-l identifice cu vârful Omu.
Lovinescu a observat şi el analogia între numele muntelui (vârfului) şi cel al silabei sacre OM a
hiduismului, făcând legătura şi cu *Omólois*, numele sub care Saturn era adorat de Thessalieni. "Chiar
pe vârful Omului (la 2550 m), este un *omphalos* uriaş de zece metri înălțime şi douăzeci lățime. Este
Geticus Polus, numit de popor ŤOsia Lumiiť şi ŤBuricul Pământuluiť. În plus, Muntele Om este
traversat de o grotă imensă care e una din cele mai mari din lume, în sensul că nu i s-a dat încă de
capăt. A fost explorată pe vreo douăzeci de kilometri şi atât" (*Dacia...*, p.35).
Lovinescu semnalează, în legendele româneşti, o populație misterioasă (Blajini, Rohmani, Rahmani,
Rucmani) :"Sunt Blajini, sunt Sfinți. Locuiesc la capătul Lumii, aproape de Apa Sâmbetei; toți sunt
sihaştri; toți sunt preoți; țara lor se numeşte Măcărele (macáron nesoi, Insulele Preafericiților). Porțile
Raiului sunt aproape... la Rohmani se găseşte Apa Vie şi Apa Moartă. Poporul sărbătoreşte şi astăzi

ŤPaştele Blajinilorť" (*Dacia...*, p.40). Numele de Rohmani/Rahmani (Lovinescu îl consideră provenit de
la Rama!) trimite la casta preoțească a Brahmanilor ("toți sunt preoți"). De altminteri, se ştie că
sihaştrii (isihaştii) practicau Yoga (v. serialul "Yoga şi creştinism", din revista YOGA SPONTANA)
Raiul este Sahasrara; porțile sale alcătuiesc Agya chakra (v.mai sus). La capătul opus (capătul Lumii)
se află Muladhara. Apa Sâmbetei este Kundalini. După cum am văzut mai sus, Apa Vie şi Apa Moartă,
reprezintă canalele laterale. Aceşti inițiați dobândiseră, prin Yoga, beatitudinea, erau preafericiți.
Legenda relatează despre un moldovean care i-a slujit unui Rohman timp de şapte ani (necesari
deschiderii celor şapte chakre), în schimbul dezvăluirii secretului Apei de Foc (v. mai sus alegoria
Focului).
Lovinescu face următoarea remarcă (*Interpretarea...*, p.67): "Complementarismul şi strânsa solidaritate
dintre Arborele Vieții şi Apa Vieții constituie una din temele cele mai răspândite în simbologia
universală... Influențele cereşti se coboară de-a lungul Polului, al Axului vertical... pentru a se
transforma, a se distribui la rădăcina copacului" (Mula adhara). În Cartea Facerii din Biblie, din
Arborele Vieții din centrul Raiului izvorăsc fluviile (în sanskrită "nadi", canalele).
În *Povestea viei* (*Interpretarea...*, p.122-123) se descriu etapele realizării Sinelui, iluminarea treptată a
canalelor şi chakrelor: "După unsprezece crengi verzi, frunzele au început să fie de aramă
strălucitoare... continuă să urce. De data asta frunzele erau de argint... Ajunsese la crengile de aur.
Trecu de ele şi se află dintr-odată la crengi cu nestemate. În mijlocul nestematelor, stătea Ulciorul
Bucuriei... şi din el se răspândeau în toate părțile raze...Văzu curgând în acelaşi timp Izvorul Bucuriei".
Preasfântul îi spuse că el ar fi putut să fie "omul care să fi adus pe pământ Ulciorul Bucuriei şi Izvorul
Vieții, ca să fie dat oamenilor. Altcineva va face lucrul acesta". Alegoria este evidentă: crengile cu
nestemate sunt etapa ultimă, Sahasrara. În centrul ei se află Brahmarandra (Ulciorul Bucuriei),
deschiderea prin care se revarsă Kundalini, apa vie, care conferă bucuria, beatitudinea (Ananda, în
sanskrită).
După ce sunt depăşite primele unsprezece crengi (verzi, deci obişnuite), are loc o transcendere, căci

încep să ni se dezvăluie elementele structurii subtile: frunzele de aramă, de argint, de aur şi de
nestemate, culminând cu Ulciorul Bucuriei, în care noi vedem o trimitere clară la Potirul sfânt al
Graalului din ciclul arthurian al legendelor Mesei Rotunde. Cele unsprezece crengi pot fi o referire la
etapa actuală a ciclului, era Peştilor, cea de-a unsprezecea (a douăsprezecea şi ultima, fiind era
Vărsătorului simbolizată de Ulcior).
Lovinescu face o interesantă legătură între numele eroului din basm şi cel al Sfântului Dumitru
"izvorâtorul de mir", deci cel ce revarsă "apa vie" a lui Kundalini (noi l-am numi Vărsător, simbol al
erei celei noi, deci al lui Kalki).
Sahaja Yoghinii ştiu din proprie experienţă că după ce a primit Realizarea Sinelui, cel iniţiat poate la
rândul său ajuta la emanciparea altora, trezindu-le energia Kundalini, aşa cum se descrie în *Povestea*
găinuşii de aur (ibid., p.106--107). Gheorghe "reuşise să realizeze în el însuşi o purificare şi o
armonizare superioară stării lui anterioare". El trece "de la starea contemplativă la aceea de legătură
directă cu dumnezeirea". Faptul că Dumnezeu îi dăduse dezlegare să dea sămânţă din pom (al Vieţii,
deci să răspândească ştiinţa secretă), la oameni atât buni cât şi răi "ca să se întindă în toată lumea",
reprezenta "o adevărată investire a lui Gheorghe cu calitatea de Ťguruť, adică de ajutor pentru
purificarea altor spirite încarnate în oameni... După ce şi-a lucrat pământul, adică şi-a purificat spiritul
(căci acesta este sensul ezoteric de Ťlucrător al pământuluiť - Gheorghios, în greceşte), i s-a dat
sarcina de Ťsemănătorť cu toate implicaţiile sale... Sămânţa din care să crească" arborele.
ALEGORIA SUFLULUI DIVIN
Din cele mai vechi timpuri, se ştia că trezirea energiei Kundalini se manifestă sub forma unui suflu.
Pentru creştini este clasic exemplul zilei de Rusalii când Duhul Sfânt s-a manifestat ca un vânt
puternic (Faptele Apostolilor 2.2). Atât Vechiul cât şi Noul Testament conţin numeroase referiri la
acest suflu. De altfel, "duh" înseamnă "suflare" fiind un cuvânt de provenienţă slavonă (spiritus, în
latină; pneuma, în greacă). Cei care practică Sahaja Yoga (Yoga Spontană) resimt o briză (adiere)
răcoroasă ieşind din fontanelă şi din centrul palmelor. Referitor la această formă sub care este

percepută energia spirituală, Strabon consemna: "În scurt timp, Deceneu însuşi a fost socotit pătruns
de suflul divin, la fel cum am spus când am vorbit despre Zalmoxis" (*Geografia* VII 3.11; trad. Adelina
Piatkovski şi Felicia Vanț-Ştef). În balada *Miorița*, eroul cere să i se pună la cap trei fluiere, din trei
materiale diferite, care simbolizează suflul (vântul) ce animă cele trei canale (care se intersectează în
cap, la nivelul chakrei Agya):
"Iar la cap să-mi pui
Fluieraş de fag,/ Mult zice cu drag;
Fluieraş de os,/ Mult zice duios;
Fluieraş de soc/ Mult zice cu foc!
Vântul când a bate,/ Prin ele-a răzbate".
Putem considera că fagul şi socul reprezintă canalele laterale: pe cel stâng, latura emotivă (cel ce zice
cu drag) şi pe cel drept, solar, al acțiunii (cel ce zice cu foc). Fluierul de os este, evident, coloana
vertebrală, osoasă, al cărei gol interior conține măduva.